

УДК 35.08:005.32

DOI: 10.34132/pard2019.05.04

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ІСТОРИКО- ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОКРАСТИНАЦІЇ

Котляр Л. І., доцент, Дунайський інститут, національного університету «Одеська морська академія», м. Ізмаїл, Україна

Статтю присвячено визначенню сутності прокрастинації як психологічного терміну, в процесі професіоналізації державних службовців. У результаті аналізу наукових джерел зроблений історико-філософський аналіз проблеми прокрастинації. Автором статті наголошено на різних підходах до визначення терміну поведінка. Зокрема поведінку він розглядає як сукупність послідовних учинків або як систему дій людини, як практичну, реальну або реалізовану дію, яка, передусім, є різновидом поведінки, осмисленим комплексом учинків. Також на думку автора вона є процесом зміни станів певних істот, що відповідає їхній внутрішній природі як цілому, або здатністю біологічних індивідів у певний спосіб “тримати” себе, надавати своїй взаємодії з середовищем сталих рис. А іноді вона виступає як осмислена людська характеристика, як здатність до саморегуляції означає спосіб існування, активним чинником якого є усвідомлений волевиявлення самого суб’єкта.

Зокрема у статті розглянуті актуальні наукові підходи до визначення термінів. Представлення авторська позиція щодо визначення сутності прокрастинації, як процесу добровільного зволікання виконання важливих справ, у зв’язку з нерозвиненістю волювої поведінки особистості.

Ключові слова: державний службовець; прокрастинація; прокрастинатор; волюва поведінка особистості; саморегуляція.

Постановка проблеми у загальному вигляді. За останнє десятиліття Україна як європейська держава прагне влитися в загально-

європейський простір. За даними дослідників світового масштабу, в галузі державного управління велику увагу приділяють ролі державного службовця в умовах технологічно-інформаційного суспільства. Про це засвідчують численні документи міжнародних організацій, зокрема Ради Європи, ЮНЕСКО та ін.

Державного службовця в сучасних умовах розглядають як особу, яка обіймає посаду в державному органі або його апараті, щодо практичного виконання завдань та функцій держави. Посада в державному апараті є базовою характеристикою правового положення державного службовця. Поведінка державних службовців має відповідати очікуванням громадськості та забезпечувати довіру суспільства і громадян до державної служби, сприяти реалізації прав і свобод людини і громадянина [6].

Відповідно до Закону України «Про державну службу», державний службовець повинен: сумлінно виконувати свої службові обов'язки; шанобливо ставитися до громадян, керівників і співпрацівників, дотримуватися високої культури спілкування; не допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити інтересам державної служби чи негативно позначитися на репутації державного службовця [8].

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням визначення сутності механізмів прокрастинації їх класифікації приділялося багато уваги у працях Є. Базики, Н. Боровскої, Т. Вайди, Я. Варваричевої, В. Воробьова, М. Дворника, В. Ковиліна, М. Кузнецова, Т. Мотрук, В. Мичко та інших. На нашу думку, у зв'язку з теоретичним обґрунтуванням феномену прокрастинації в структурі особистості державних службовців, окремі елементи розглянутих наукових категорій потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В процесі дослідження були поставлені наступні завдання:

- розглянути основні наукові підходи щодо визначення змісту категорії «вольової поведінки державних службовців»;
- розглянути основні наукові підходи до класифікації механізмів феномену прокрастинації в історико-філософському просторі;
- визначити зміст наукової категорії «прокрастинація державного службовця».

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо значення «вольової поведінки» в професіоналізації державних службовців. Варто зауважити що такі категорії як: вольова саморегуляція, відповідальність, самостійність, наполегливість мають надважливе значення у позитивній діяльності, та її поведінці загалом, зокрема це яскраво виявляється у особистісному та професійному зростанні. Ті життєві обставини та виклики, які систематично доводиться розв'язувати державним службовцям, дуже різнопланові: в першому випадку необхідна влада над своїми почуттями, потребами, звичками, у другому – наполегливість, активність, рішучість, ініціативність, а у третьому – стійкість, відповідальність. Разом це усе пов'язане з виявом вольової поведінки. Тому, вольова поведінка має велике значення в діяльності й активності державного службовця.

Варто зауважити що «до перших експериментальних досліджень волі у вітчизняній психології відносяться праці, що виконувалися в межах школи Л. Виготського у 20-х роках. Це стало початком вивчення регуляції різних психічних процесів. В 30-х роках проблему волі вивчає В. Селиванов. Відповідно до його концепції, мислення та воля у структурі особистості за своєю складністю займають один рівень і, в той же час, воля є самостійним психологічним процесом. Велику роль у розвитку проблеми волі відіграли праці І. Сеченова. Протягом багатьох років його дослідження ставали основою для розуміння детермінації, прояву та функції волі» [14].

У своєму дослідженні ми притримуємося визначення волі, яке пропонують В. Селиванов та В. Семиченко: «це здатність людини керувати собою, свідомо контролювати свою поведінку та діяльність, мобілізувати свої сили і активно спрямовувати їх на досягнення поставленої мети, долаючи всі перешкоди. Отже, розвиток волі та вольової поведінки пов'язаний з формуванням у людини вольових якостей особистості. На сучасному етапі розвитку науки є ряд праць, що вивчають загальні особливості розвитку та формування вольових якостей особистості (А. Пасніченко та ін.)» [14].

Проблема саморегуляції поведінки держслужбовця як професійної особистості постійно досліджується зарубіжними та вітчизняними науковцями, представниками різних напрямів психології.

Досліджувана проблема також відображена у вихідних положеннях загальної психології, яку представляють такі видатні вчені як: (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонт'єв, С. Максименко, С. Рубінштейн) у їхніх наукових дослідженнях аспект регуляції поведінки розглядається як структурний компонент особистості та її діяльності зокрема. Так у «соціальній психології» увага дослідників концентрується на вивченні механізмів ціннісної саморегуляції (І. Кон, В. Ядов). У віковій та педагогічній психології – акцент на питаннях моральної регуляції поведінки (П. Якобсон), сенсорної (О. Конопкін, В. Чудновський), мотиваційної (Е. Ксенофонтова, А. Файзуллаєв), емоційної (Я. Рейковський, О. Чебикін), особистісної (К. Абульханова-Славська, М. Боришевський, Л. Долинська, Т. Кириченко), комунікативної (Ю. Миславський) та вольової (І. Бех, В. Іванніков, В. Калін, М. Савчин, В. Селіванов та ін.)» [14].

На наш погляд, особиста та моральна відповідальність державних службовців лежить у площині прийнятих рішень та подій що ними актуалізуються, самовдосконалення, та психологічна готовність щодо здійснення трудових відносин у соціальному середовищі, активне професійне мислення готовність самостійно аналізувати будь-яку ситуацію, оцінювати та прогнозувати наслідки і брати відповідальність за прийняті рішення, які час від часу пов'язані з життєвими ризиками; психологічні якості; морально-етичні та вольові якості (емпатійність, вираженість, толерантність, витримка, моральність, етична поведінка, конфіденційність, відповідальність).

Слушна теза про те що: «поведінку можна розглядати як сукупність послідовних учинків або систему дій людини, як практичну, реальну або реалізовану дію, яка, передусім, є різновидом поведінки, осмисленим комплексом учинків» [20].

Поведінка як філософська категорія, є процесом зміни станів певних істот і в решті решт несе відповідальність за їхню внутрішню природу в цілому, також вона наділяє здатністю біологічних істот певним чином «тримати» себе, наповнювати процес взаємодії з середовищем сталими рисами. Поведінка розглядається нами як важлива, усвідомлена людська характеристика, як певна можли-

вість саморегуляції що в свою чергу визначає спосіб існування, а волевиявлення суб'єкта є спонукальним чинником його самого.

Психологія як наука стверджує що: «поведінка – це зовнішній вияв діяльності, система дій біологічного індивіда, спрямована на підтримання його існування, що виявляється в певній послідовності вчинків, цілеспрямованих дій. Як вищий рівень взаємодії цілісного організму з довкіллям, вона здійснюється як єдність психічних – спонукальних, регулювальних та відображальних чинників, що наближають або віддаляють організм від певних об'єктів, а також перетворюють їх» [17].

Поведінка є найуживанішим джерелом та потребою людини. Важливими та сталими детермінантами можемо назвати мотиви та цілі, які спричинені соціально-історичним досвідом. З точки зору етичних поглядів поведінка – це певна сукупність дій і вчинків протягом певного періоду. В цілому поведінка особи має певну послідовність і сталість щодо реалізації вчинків, хоча і має певну тривалість, а також узгодженість. У вищезазначеному дуже часто вимальовуються мотиви, якими керується людина, коли вона має конкретні цілі. В той же час праксеологія розуміє поведінку через призму загальної теорії людської дії, як свідомо спрямовану діяльність на досягнення якоїсь мети. А вольова поведінка у політичних науках це вже суб'єкт політики – а також діяльність.

Наукова інтерпретація поведінки людей враховує їхні установки, ціннісні орієнтації, потреби, інтереси, умови, за яких здійснюється їхня поведінка. Отже поведінка дуже часто під собою розуміє практичну, конкретну та навіть системну діяльність. Це радше сукупність певних системних та послідовних вчинків або дій, де відбувається реалізація людських якостей та покликань.

Такі категорії як «поведінка» та «діяльність» відмінні, категорія «поведінка» є меншою, вужчою, ніж категорія «діяльність», оскільки «діяльність» має як реально-, так і морально-перетворювальний характер, а тому не завжди піддається зовнішньому спостереженню» [15].

Отже такі поняття і терміни як «поведінка» та «діяльність», коли діяльність розглядають як систему поведінки, уживають в ана-

логічному розумінні. На думку багатьох учених, поведінка є формою діяльності, її зовнішнім аспектом» [15].

Поведінка як стверджується «завжди суспільно зумовлена і набирає характеристики свідомої, колективної, цілеспрямованої або цілепокладальної, довільної та суспільно-соціальної діяльності. На рівні суспільно детермінованої діяльності людини термін “поведінка” означає також дії людини щодо суспільства, інших людей і предметного середовища, які розглядаються з боку їх регуляції суспільними нормами. Одиницями поведінки є вчинки, в яких формуються і водночас відображаються позиція особистості, її моральні переконання» [17].

Інакше репрезентують соціальну поведінку, тут вона виступає як зовнішнє вираження діяльності, в якому виявляється конкретна позиція людини. Вона може виявлятися в різних формах перетворення діяльності на реальну дію.

На думку соціологів соціально-економічна поведінка являє собою систему взаємопов'язаних між собою вчинків та дій які реалізуються у соціальній та економічній сферах за для особистих і групових інтересів, з метою задоволення власних потреб. Відображаючи суб'єктивний бік економічної діяльності, вона, як індивідуальна чи колективна поведінка людей, помітно впливає на наслідки цієї діяльності.

На відміну від соціально-економічної поведінки, трудова поведінка – «це комплекс доцільних індивідуальних і групових дій та вчинків, які визначають спрямованість та інтенсивність реалізації людського фактора у процесі трудової діяльності і є одним із різновидів соціальної поведінки, тобто процесу доцільної активності, що відповідає найважливішим інтересам і потребам людини, соціальної групи» [1].

Серед різних видів поведінки окремо хочемо виділити поняття «трудова поведінка», воно спричинене тим що людина або група людей яка працює в сфері трудових відносин не може бути жорсткою ланкою функціональної системи з трудовими функціями, що відповідають її робочому місцю, власним здібностям і намірам, тому-що між ними завжди існує дистанція. Тобто люди не є про-

стими «виконавцями» певної виробничої функції, адже виконують її вони по-різному, бо в свою чергу вони відрізняються здібностями, намірами, можливостями. Тому саме через це відмінність між «функціональним алгоритмом» відповідної трудової діяльності й особливостями поведінки людини або групи характеризує специфіку її трудової поведінки

Ми вважаємо, що недостатньо розвинена здатність до вольової поведінки державного службовця дає нам підставу для розгляду основних наукових підходів феномену прокрастинація в історико-філософському просторі.

Протягом еволюції філософської думки поняття прокрастинацію як про якийсь механізм, психологічну реакцію в структурі особистості, цікавило видатних філософів, психологів та соціологів.

Прокрастинація (від лат. *procrastinare*) – психологічний термін, що означає схильність людини відкладати неприємні завдання на потім, тяжіння до справ.

Прокрастинатори – люди, схильні відтерміновувати виконання завдань, перекидати відповідальність на інших, працювати хаотично, без плану, або під натхненням чи за настання реченця.

У запропонованому нижче науковому доробку обґрунтовано проблему вивчення особливостей прокрастинації в історичному контексті, так серед низки вчених античної доби можемо віділити поета Гесіода «який у праці «Труди і дні» писав що працелюбність чи не найголовнішою доброчесністю людини» [2].

Так Гесіод ще в VIII-VII ст. до н. е. осуджує зволікання: «Ніколи не відкладайте вашу роботу на завтра та на післязавтра; бо млявий працівник не заповнює свій сарай, як і той, хто відкладає свою роботу; людина, яка відкладає роботу, завжди в розоренні» [2].

Наступним вченим античної доби є Афіньський полководець Фукидід (*Thucydides*) (460-395 рр. до н.е.) «у роздумах про війну спартанців вказував на те, що особистісні характеристики та стратегії зволікання пов'язані з рисами характеру і є корисним тільки у відстроченні початку війни задля забезпечення підготовки, яка прискорить результат» [2]. Фукидід «був прихильником помірної, розумно упорядкованої влади. Високо оцінював помірно – олігар-

лічне правління, вважаючи, що це приклад розумного сполучення олігархічних і демократичних елементів» [2].

Відомий давньоримський політичний діяч, філософ Марк Цицерон (106–44 рр. до н. е.) вважав, що повільність і зволікання неприпустимі у будь-якій справі (Philippics, 6.7) [1, с. 709], філософію він називав «наукою про зцілення душі», «вихователькою чесноти, гонителькою пороків», що об'єднує «у суспільство розсіяних по землі людей» [2].

Римський філософ Луцій Анней Сенека (4 р. до н. е. – 65 н. е.) попереджав: «Доки ми відкладаємо життя, воно минає» [2]. Сенека дуже важливе місце приділяв категорії «душа». Він вважав, що «душа скеровує моральний розвиток людини, веде її до доброчесності, до блага, до щастя» [2].

У збірнику єврейських етичних повчань, книзі «Повчання Отців» (Pirkei Avot), неодноразово наголошується на шкідливості відкладання важливих зобов'язань. «...і не говори «коли я звільнюся, буду вчитися», – можливо, ти не звільнишся» – говорив один із єврейських мудреців.

Рабин Гіллель (бл. 100 р. до н. е.) (Глава 2 «Шлях життя», Мішина, 5). Ще один його вислів звучить так: «Якщо не я для себе, хто за мене? але якщо я тільки для себе – що я? і якщо не тепер, то коли?» (Глава 1 «Основи: сприйняття традиції», Мішина 14) [9].

Негайному примиренню із супротивником навчав Ісус (Матвея 5:23–24). У до Ефесян 4:26 написано: «...сонце нехай не заходить у вашому гніві».

Зазначимо, що сам термін «прокрастинація» вперше використав у своїй проповіді преподобний Antony Wolker (1682), назвавши її украй гріховною, особливо якщо вона стосується зволікання покаяння.

Поворотним моментом у розумінні прокрастинації більшість науковців вважають XVIII ст. Так, J. Ferrari зі своїми колегами розглядає прокрастинацію як явище, яке існувало упродовж усієї історії людства, проте негативних конотацій набуло саме з приходом промислової революції (1750 р.), коли поряд з новими технологіями з'явилися точні терміни виконання роботи [30].

За результатами досліджень М. Kachgal та ін., прокрастинація є явищем, яке стрімко поширюється саме у наш час. N. Milgram таке її зростання пов'язує з накладанням на людину зобов'язань та висуванням жорстких термінів для їх виконання. Тому на думку вченого, аграрні суспільства, які є менш розвиненими, «не хворіють» на прокрастинацію [34].

На нашу думку прокрастинація, а особливо її ріст щільно пов'язаний із процесами які призвели до зміни технологій і просторових рамок виконання завдань, які так активно затребувані в наш час, який позначений швидким технологічним вибухом, модернізацією всіх сторін розвитку людського буття, отже все вищеперераховане призводить до зростання кваліфікаційних вимог до діяльності спеціалістів щодо їхнього вміння аналізувати, прогнозувати свою діяльність.

«Online Etymology Dictionary» подає такі відомості: «Прокрастинація (ім.): 1540 pp., від середньовічного французького procrastinationi лат. procrastinationem(називний відм. – procrastinatio) – відкладання з дня на день, procrastinare – відкласти, відтягнути, затримати, провперед, далі, на користь чого-небудь, та crastinus– завтра [29]. Згідно з «American Heritage Dictionary of the English Language», прокрастинація тлумачиться як «акт відкладання роботи з чим-небудь на майбутнє, непотрібне зволікання чи відтягування», «відкладання чи затримка без необхідності», «перенесення виконання справ, у зв'язку зі звичною безпечністю чи лінощами» [39].

«N. Milgram (1992) розглядає прокрастинацію як:

- 1) поведінку послідовного зволікання;
- 2) наслідок неякісного поведінкового продукту;
- 3) таку, що включає завдання, яке сприймається прокрастинатором як важливе для виконання;
- 4) результат емоційного розладу» [34].

Також прокрастинацію «можливо розглядати як порушення регуляції діяльності (selfregulatory failure), за якого людина має схильність відкладати на потім складні чи неприємні для себе справи, тлумачить прокрастинацію P. Steel. На основі теорії часової мотивації, яка є спробою інтеграції наукових поглядів на причини про-

крастинації, він пояснює це явище як добровільне відтермінування індивідом запланованих справ, не дивлячись на очікувані негативні наслідки із-за затримки» [38].

Подібної думки дотримується J. Ferrari, який розглядає прокрастинацію як функціональну затримку чи ухилення від дії [30].

Є. Базика розглядає проблему прокрастинації як розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості. На її думку «прокрастинатори – це особистості з нерозвиненими, несформованими вольовими процесами, які не вміють чи не здатні подолати самих себе, свої лінощі» [3].

Проаналізувавши авторські бачення терміну «прокрастинація», можемо зробити висновок що є поряд з ним є поняття близькі за змістом, такі як наприклад: зволікання, відкладання, уникнення, відтермінування, розлад, некерованість, недисциплінованість, лінощі, нудьга, відпочинок тощо. Дуже часто прокрастинація проявляється у діяльності, результат якої дуже важливий для самої людини. В цьому контексті вона відрізняється від лінощів і нудьгування («boreout») на роботі чи під час навчання, відпочинку.

Науковці В. Воробйова та І. Якиманська зазначають, «що лінощі – це швидше бажання щось не робити, а не відсутність бажання щось робити» [7].

Вони вважають «що коли людина лінується, вона не хоче виконувати яку-небудь роботу, вона не усвідомлює її важливості, необхідності та не переживає яких-небудь емоцій з цього приводу. Тоді як прокрастинатор усвідомлює важливість роботи та спеціально шукає аргументи, якими виправдовує перед собою її відкладання на потім. Він і хотів би що-небудь зробити, але в нього не виходить почати це робити» [7].

Тому домінуючим є принцип прокрастинатора «спочатку зроблю це неважливе, а потім займуся важливим» він є індикатором не впевненості та існуванні сумнівів у людини з приводу того, що необхідно зробити, сумнівів щодо наявності відповідних ресурсів (особистісних чи часових), страху перед невдачею і невпевненості у власних силах, немотивованість особистості, або ж, навпаки, її перфектну мотивацію. Відтак слова У. Шекспіра «Сумнів – зрадник.

Через нього ми багато що втрачаємо, бо боїмося ризикнути» [23] неабияк описують прокрастинатора.

Р. Vernstein писав: «...недіяння має значення. Чим більш невизначеним є результат, тим більшим може бути значення зволікання» [26].

Прокрастинація є спойлером (з англ. spoil – псувати) моральності. Відтак зовсім не достатньо знати, що правильно, краще бути самоорганізованим і дисциплінованим. Адже саме особиста дисципліна здатна ліквідувати прірву між хорошим наміром і доброю справою.

Виходячи з тих визначень що нами було проаналізовано, спробуємо надати власне тлумачення прокрастинації як уявляється нами як процес постійного добровільного зволікання щодо виконання важливих справ, у зв'язку з нерозвиненістю вольової поведінки особи.

В цілому ми розглядаємо прокрастинацію як реакцію або відповідь на заплановані справи, в цьому випадку реакції можна розподілити на дві групи: активні та пасивні. Головною реакцією в першій групі є напруга, які щільно пов'язана зі станом невдоволення та прострацією, в цьому випадку її підставою буде страх або невдача чи успіх. В той самий час в основі реакцій другої групи активним чинником є розслаблення, яке виражається у форматі «приємні заняття та / або розваги». Виходячи з цих міркувань особистість (людина) обирає шлях з найменшим супротивом тому-що вважає себе негідною успіху, а тому й не хоче виділятися з поміж інших.

Т. Вайда «зводить причини прокрастинації до наступних чинників:

- 1) лінії як недостатньо сформованого працелюбства,
- 2) слабкості характеру,
- 3) недостатньої готовності,
- 4) затягування, через присутність страху,
- 5) відсутності радості від роботи,
- 6) ситуативного перевантаження роботою,
- 7) втоми» [5].

Науковці Т. Мотрук і Д. Стеценко «до основних детермінант відносять:

- 1) перфекціонізм, страх неуспіху;
- 2) страх успіху як додаткових обов'язків, які можуть виникнути у разі успішного виконання завдання;
- 3) тривожність (особистісна і ситуативна);
- 4) невміння планувати (погана орієнтація у часі, не визначення пріоритетності справ);
- 5) потребу в підвищеній стимуляції (мобілізація особистості)» [13].

На початку ХХ століття значно актуалізувалось питання «зволікання» і тому воно стало предметом наукових досліджень вчених різних країн, спонукальним фактором до цього стала зростаюча кількість осіб які прокрастинують, та низкою негативних тенденцій у цьому процесі що виявляється у наступному: шкідливий вплив на розвиток особистості, продуктивність, працездатність, кар'єрне зростання, професійну успішність, задоволеність працею тощо.

Актуалізація питання «відкладання на потім» справ, та життя зокрема, зумовили появу цілого напрямку у психології. Акцент робиться в першу чергу на особливості прокрастинації та природу її виникнення, такими дослідниками: J. Burka, J. Ferrari, J. Johnson, W. McCowin's, N. Milgram, R. Tenne, P. Steel, Я. Варварічева, В. Ковилін та ін.

Вітчизняні дослідники «С. Базика, М. Дворник звернулися до дослідження цього явища тільки на поч. ХХІ ст.» [3; 8]. Хоча можна відмітити що у вітчизняному науковому просторі відбувалися спроби дослідження проблематики лінощів, відсутності мотивації та сили волі, нерозвиненості професійних навичок, оптимізації витрат часу особистості але вони не стали такими що їх можна віднести до прокрастинації.

Звернутись до визначення терміна «прокрастинація» та її універсальної теорії нас спонукало відсутність у сучасній психології загальноприйнятого визначення.

Виходячи з аналізу означеної проблеми автор ставить за мету дослідити розвиток теоретичних уявлень щодо прокрастинації, визначення її вирізняльних ознак, детермінант і динаміки. Все це віднайшло свій практичний вияв у бажанні надати характеристику

поняттю «прокрастинація»; здійснити реконструкцію розуміння про прокрастинацію. Сьогодні розуміння що ж таке прокрастинація отожднюється із діяльністю, результат якої надважливий для людини. Це істотно вирізняє її з поміж лінощів і нудьгування («boreout») а також на роботі або під час навчання та відпочинку.

Не варто вважати що прокрастинація це лише ситуативний прояв бажання що-небудь не виконувати або ледачість, вона може бути дуже різноплановою за своєю суттю (особистісні характеристики) та змістом комплексом її особливостей (природними психофізіологічними завдатками, психологічними особливостями, що відображають мотиваційну та вольову сфери особистості).

Дослідники В. Воробйова та І. Якиманська зазначають, «що лінощі – це швидше бажання щось не робити, а не відсутність бажання щось робити» [7]. «Коли людина лінується, вона не хоче виконувати яку-небудь роботу, вона не усвідомлює її важливості, необхідності та не переживає яких-небудь емоцій з цього приводу. Тоді як прокрастинатор усвідомлює важливість роботи та спеціально шукає аргументи, якими виправдовує перед собою її відкладання на потім. Він і хотів би що-небудь зробити, але в нього не виходить почати це робити» [14]. Відтак принцип прокрастинатора «спочатку зроблю це неважливе, а потім займуся важливим» [14] він є доказом того що в людини є певні сумніви щодо необхідності вчинити ту чи іншу дію, недостатньо ресурсів, страх, невпевненість, відсутність мотивації, або ж, навпаки наявність перфектної мотивації. Відтак слова У. Шекспіра «Сумнів – зрадник. Через нього ми багато що втрачаємо, бо боїмося ризикнути» [23] неабияк описують прокрастинатора.

Прокрастинацію «не можна плутати з відпочинком, який збагачує людину новою енергією. Прокрастинуючи, ми, навпаки, її втрачаємо, а відтак: чим менше у нас залишається енергії, тим більше зростають шанси відкласти виконання завдання на невизначений термін і знову нічого не робити» [14].

Прокрастинацію традиційно асоціюють з такими аморальними якостями як неадаптивність, дисфункціональність, пасивність, відсутність самоорганізації тощо. У позитивному плані прокрастинацію можна розглядати лише у випадку відкладання виконання за-

вданы як пов'язане зі зменшенням негативних моментів у процесі їх реалізації, коли зволікання стимулює до того що ці справи не варті уваги.

Але, прокрастинація може бути ознакою того, що зволікання людиною роботи призведе до внутрішнього протесту, до усвідомлення непотрібності та не важливості цієї роботи взагалі. Тобто людина вчиняє так що серед безлічі справ, в неї фактично немає часу на важливу роботу. Іншими словами дрібні справи з'їдають час, який пішов би на великі справи.

Для прикладу, Р. Bernstein писав: «...недіяння має значення. Чим більш невизначеним є результат, тим більшим може бути значення зволікання» [26]. Проте на наш погляд, позитивна форма прокрастинації є вторинною.

Ознаки прокрастинації можуть спостерігатися у всіх сферах життєдіяльності людини: у навчанні, у роботі, в бізнесі, в домашніх справах. Н. Фьоре зазначає, що людина може прокрастинувати в окремих сферах свого життя та зберігати контроль над ситуацією в більшості інших [21].

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал доцільно зазначити, що прокрастинація є процесом добровільного ухиляння від виконання важливих завдань, у зв'язку з нерозвиненістю вольової поведінки особистості.

Крім того, варто зазначити, що зволікання зазвичай призводить до негативних наслідків як в особистісному, так і в професійному плані.

Історико-філософські дослідження дають підставу подальшого аналізу механізмів впливу прокрастинації на управлінську діяльність державних службовців; специфіці функціонування механізмів прокрастинації структурі особистості державних службовців; побудові структурної моделі діагностики соціально-психологічного впливу на прокрастинацію в умовах державно-управлінської діяльності.

Стаття надійшла до редакції: 28.06.19

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF PROFESSIONALIZATION OF CIVIL SERVANTS: A HISTORICAL-PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE PROCRASTINATION PROBLEM

Lyudmila Kotlyar, associate Professor of the Danube Institute,
Odessa National Maritime Academy National University, Izmail, Ukraine

.....

The article is devoted to defining the essence of procrastination as a psychological term in the process of professionalization of civil servants. As a result of the analysis of scientific sources, a historical and philosophical analysis of the problem of procrastination was made.

Having analyzed the author's visions of the term "procrastination", we can conclude that there are concepts close to it in content, such as: procrastination, snooze, avoidance, delay, disorder, unmanageability, laziness, boredom, rest, etc. Often, procrastination is manifested in activity, the result of which is very important to the individual. In this context, it is different from laziness and boreout at work or while studying, resting.

The author aims to investigate the development of theoretical concepts of procrastination, to determine its distinguishing features, determinants and dynamics. All this has found its practical expression in the desire to characterize the concept of "procrastination"; to reconstruct the understanding of procrastination. Today, the understanding of what procrastination is like is equated with activity, the result of which is crucial to man. This distinguishes them significantly between laziness and boreout, as well as at work or during training and rest.

In particular, the article deals with current scientific approaches to the definition of terms. The submission is the author's position regarding the definition of the essence of procrastination as a process of voluntarily delaying the execution of important cases in connection with the underdeveloped willful behavior of the individual.

Keywords: *civil servant, procrastination, procrastinator, volitional personality behavior, self-regulation.*

Received: 28.06.19

References

1. Garasimov T.Z. (2012). Natural and social determinants formation of deviant behavior of man: philosophical and legal dimension: monograph / T. Z. Garasimov. - Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 2012. - 420
2. Hesiod // Encyclopedic Dictionary of Philosophy / VI Shyncharchuk et al. – Kiev: Abris, 2002-742s.
3. Bazaika EL The phenomenon of psychophysiological state of procrastination [Electronic resource] / EL Bazaika Interdisciplinary research in science and education. - 2012. – No. 1 K. - Access mode: www.es.rae.ru/mino/158-1023
4. Borovskaya N.V. (2008). Psychological and psychophysiological prerequisites of student laziness: diss... on the nipple. uch. degrees in psychology. N. - 19.00.07 Educational Psychology / Borovskaya Natalia Vladimirovna. - St. Petersburg, 2008. - 168 p.
5. Vajda T.S. (2016). Procrastination as a component of the behavior of police officers and its prevention during the professional training of cadets at the Ministry of Internal Affairs of Ukraine [Electronic resource] / TS Vajda // Legal Bulletin. - 2016. - VIP. 2, pp. 197-211. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ub_2016_2_22
6. Varvaricheva Ya. I. The phenomenon of procrastination: problems and prospects of research / Ya. I. Varvaricheva // Questions of psychology. - 2010. – No. 3. - P. 121-131.
7. Vorobyov, V.V. (2003). Psychology of laziness: the formulation of the problem / VV Vorobyov, IS Yakimanskaya. Orenburg, 2003. 57 p.
8. Dvornik M.S. (2014) Socio-psychological practices of delay in constructing the personality of one's future: dis. ... Cand. psych. Sciences: 19.00.05 / Dvornik Marina Sergeevna. - Kyiv, 2014. - 200 p.
9. Jewish Wise Men. From the time of mishnah to our day / Comp. and translation by Alexander Katz, Zvi Vass. - Jerusalem: Shut Ami, 2008. - 641 p.
10. VSKovylin, Theoretical Foundations for the Study of the Prostratification Phenomenon [Electronic resource] / Vadim Kovylin // Electronic scientific journal “Personality in a Changing World: Health, Adaptation, Development. - 2013. – No. 2. - Access mode: <http://www.hunjournal.rzgm.ru>
11. Kuznetsov M.A. Prostratination as a factor of emotional attitude of students to educational activity [Electronic resource] / MA Kuznetsov, Ya. V. Kozub // Bulletin of the Dnipropetrovsk University. Series: Psychology. - 2016. – VIP. 22. P. 61-70. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdups_2016_2

12. B. Meshcheryakov, Big Psychological Dictionary / Boris Guryevich Meshcheryakov, Vladimir Petrovich Zinchenko. - 3rd ed. - M.: 2002. - P. 373.

13. Motruk T.O. (2014). Procrastination as an inhibitor of successful personality development / TO Motruk, DV Stetsenko // Topical Issues of Modern Psychology: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Students, Graduate Students and Young Scientists (Sumy, May 15) 2014). - Sumy: AS Makarenko SSU, 2014. - 388 p.

14. Mychko V.N. (2016). Procrastination as a Phenomenon and Lifestyle of Modern Man / VN Mychko // Young Scientist. - 2016. – No. 25. - P. 651-654. <https://moluch.ru/archive/129/35866/>

15. Tailor F. (2015). Wait! How to postpone the decision until the last moment and... win / Frank Portnoy; trans. with English. AA Kurysheva. - M.: AST, 2015. - 384 p.

16. Pasnichenko A.E. (1995). Assessment of individual-age features of the development of volitional personality traits: author. diss. for the sciences. degree of Cand. psych. Sciences: 19.00.01 General psychology, personality psychology, history of psychology AE Pasnichenko. - Chernivtsi, 1995. - 20 p.

17. Pilipenko V.E. (1993). Social regulation of labor behavior (sociological analysis) / VE Pilipenko. - K., 1993. - 126 c.

18. Pirkei Avot (Father Teaching) [Electronic resource] // The Kabbalah Digital Library - Access Mode: <http://lib.kabbalah.info/?e=d-00000-00---0russianc--00-0-0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11-11-ru-50---20-about---00-0-1-00-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=russianc&cl=CL2.10&d=HASHb1e7cd23421e8d597730b0.1>

19. Skryzhynska M.V. (2013). Thucydides // Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 vols. / ed.: V.A. Smoly (head), etc.; Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine. - K.: Sciences. opinion, 2013

20. Spivak V.A. (2000). Organizational behavior and personnel management / VA Spivak. - St. Petersburg.: Peter, 2000. - 416 p.

21. Fiore N. (2013). An easy way to stop putting things off for later / Neil Fiore. - Moscow: Mann, Ivanov and Ferber; 2013 - 276 p.

22. Shaygorodsky Y. (2013). Syndrome of political procrastination: causes and consequences / Yuri Shaygorodsky // Political management: Sciences. magazine / heads. ed. Yu. J. Shaygorodsky. - 2013. – No. 59. - P. 16-29.

23. Shakespeare W. (1949). Measure for Measure / Shakespeare B. // Complete. comp. op.: 8 vol. / Ed. AA Smirnova. - M.; L.: Academia, 1949. - T. 7. - P. 377-504.

24. Shchepanskii Ya. (1969). *Elementary Concepts of Sociology* / Jan Shchepansky. - M., 1969. – 240 p.

25. Aitken M. E. (2017). A personality profile of the college student procrastinator. (Doctoral dissertation, University of Pittsburgh, 1982). *Dissertation Abstracts International*. – Pittsburg, 1982. – 43 722.«Young Scientist» • No. 5 (45) • May, 2017

26. Bernstein P. L. (1998). *Against the gods: The remarkable story of risk* [Electronic Resource] / Peter L. Bernstein. – New York: Wiley, 1998. – 400 p. – Mode of access: <https://www.amazon.com/Against-Gods-Remarkable-Story-Risk/dp/047>

27. Colegrove M. (2004). *Be a Last-Minute Leader, Not a Procrastinator* / M. B. Colegrove, J. L. Shaw, C. S. P. Shepherd. – New York: iUniverse, Inc, 2004. – 90 p.

28. Ellis A. (1979). *Overcoming procrastination* / A. Ellis, W. J. Knaus. – New York: Signet Books, 1979. – 180 p.

29. Equainville David d' *Encyclopédie joyeuse de la procrastination* / David d' Equainville. – Paris: Le Contrepoint, 2016. – 109 p.

30. Ferrari J. R. *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment* / J. R. Ferrari, J. L. Johnson, W. G. McCown. – NY: Springer, 1995. – 268 p.

31. Harriott J.(1996). Prevalence of procrastination among samples of adults. J. Harriott, J. R. Ferrari // *Psychological Reports*. – 1996. – Vol. 78. – P. 611-616.

32. Knaus B. *A Historical View of Procrastination* [Electronic Resource] / Bill Knaus. – Mode of Access: <https://www.psychologytoday.com/blog/science-and-sensibility/201104/historical-view-procrastination>

33. Lay C. H. *At last, my research article on procrastination* / C. H. Lay // *Journal of Research in Personality*. – 1986. – Vol. 20. – P. 474-495.

34. Milgram N. A. *Procrastination: A malady of modern time* / Noach Milgram // *Boletín de Psicología*. – 1992. – Vol. 35:83

35. *Online Etymology Dictionary* [Electronic Resource] / Douglas Harper – Mode of access: <http://www.etymonline.com/index.php?term=procrastination>

36. Rothblum E. D. *Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators* / E. D. Rothblum, L. J. Solomon & J. Murakami // *Journal of Counseling Psychology*. – 1986. – Vol. 33. – P. 387-394.

37. Solomon L. J. *Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates* / L. J. Solomon, E. D. Rothblum // *Journal of Counseling Psychology*. – 1984. – Vol. 31. – P. 503-509.

38. Schouwenburg H. C. Academic procrastination: Theoretical notions, measurement, and research // In Counseling the procrastinator in academic settings; ed. by H. C. Schouwenburg, C. H. Lay, T. A. Pychyl, J. R. Ferrari. – Washington, DC: American Psychological Association, 2004. – P. 3-17.

39. Steel P. The nature of procrastination: a meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure [Electronic Resource] / Piers Steel // Psychological bulletin. – 2007. – Vol. 133(1). – P. 65-94. – Mode of Access: <https://ru.scribd.com/doc/63679278/STEEL-P-The-Nature-of-Procrastination-A-Meta-Analytic-and-Theoretical-Review-of-Quintessential-Self-Regulatory-Failure>

40. The American Heritage Dictionary of the English Language [Electronic Resource]. – Fifth Edition. – Mode of access: <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=procrastination>

Відомості про авторів / Information about the Authors

Котляр Людмила Іванівна: Дунайський інститут, національного університету «Одеська морська академія», Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Фанаторийська 9, 68601 Україна

Lyudmila Kotlyar: Danube Institute, Odessa National Maritime Academy National University, 68601 Izmail, Ukraine

ORCID. ORG./ 0000-0002-4785-0956

E-mail: kotliar.62@ukr.net